

Intro Staat van het Circus | Noemi De Clercq

- Pro-programma Smells Like Circus 2026
- 21.01.2026, Minardschouwburg, Gent

Welkom iedereen op de allereerste *Staat van het Circus*.

I.

Decennia lang is het al een traditie in de (podium)kunstensector om via het uitspreken van een 'State of the union' jaarlijks stil te staan bij de ontwikkelingen en uitdagingen binnen de sector.

In de jaren '80 werd in de slipstream van de zogeheten *Vlaamse Golf* het Theaterfestival voor de eerste maal georganiseerd. Sindsdien is deze State of the union een belangrijk moment van zelfreflectie en vormt het ook de aanleiding tot bredere debatten en reacties. Onderzoeker Karel Vanhaesebrouck maakte een analyse van deze tijdsdocumenten en stelde vast dat over de jaren heen uit deze statements een aantal lijnen opborrelen:

zorgen over de positie van de kunstenaar,
diens maatschappelijke verantwoordingsplicht,
en de angst voor populisme.

Bij onze noorderburen zal Julia Campistany – als vijfde op rij – op 27 januari tijdens *This is not a circus* in Amsterdam haar visie delen op de Staat van het Circus in Nederland. *Benjamin Kuitenbrouwer, Hendrik Van Maele, Maartje Bonarius en Soesja Pijlman* gingen haar voor.

Maar wie neemt deze stem bij ons op?

Waarom is het hoognodig om als Vlaamse circussector hierin initiatief te nemen?

II.

Er zijn vele redenen, ik geef er drie:

1. Hoewel er steeds meer circusvoorstellingen geselecteerd worden door het Theaterfestival, werd tot nu toe geen enkele keer de keuze gemaakt om de 'State of the union' te laten uitspreken door iemand uit de circussector,

2. Hoewel er vandaag - mede dankzij de recente samenwerking met Pzazz - recensies verschijnen over elke nieuwe circusvoorstelling, wordt er in de mainstream media nog al te vaak met te weinig kennis van zaken, ietwat denigrerend gesproken over knappe 'circuskunstjes'.
3. Hoewel de minister zich positief uitspreekt over de sociale en maatschappelijke meerwaarde van circus, vooral binnen de atelierwerkingen, ontbreekt vandaag het nodige politieke draagvlak om circus ook als volwaardige kunstvorm te erkennen en de gezelschappen die daar klaar voor zijn structureel te ondersteunen.

III.

Hiermee wil ik allesbehalve zeggen dat we de kneusjes van de cultuursector zijn. Integendeel.

Als directeur van Circuscentrum heb ik de Vlaamse circussector de afgelopen jaren leren kennen als een innovatieve, dynamische en ondernemende sector. Internationaal gerenommeerd, pedagogisch en artistiek vernieuwend, sterk samenhangend en niet bang om de handen uit de mouwen te steken. Op vele vlakken voorbeeldig.

Maar terzelfdertijd blijft het een prille, jonge sector die moet knokken om gezien te worden,
om de ondersteuning te krijgen die het nodig heeft,
om echt professioneel te werken en daarmee ook duurzaam,
om lonen te kunnen uitbetalen aan wie werkt - op het podium en ernaast,
om verantwoord en veilig te kunnen werken,
om volhoudbaar te kunnen werken binnen een internationale context,
om als rolmodel anderen te inspireren, kansen te bieden
...en om de kracht van circus te laten werken.

Net zoals steeds in perioden van laagconjunctuur, wordt cultuur door velen beschouwd als een bijkomstigheid. Niet prioritair, onderaan het lijstje bij de herverdeling van belastingsgeld.

Binnen deze niet evidente context, staat de dynamiek van de circussector vandaag sterk onder druk. We zitten op een kantelpunt: een deel van wat de afgelopen jaren zorgvuldig is opgebouwd, dreigt verloren te gaan. Er zijn beslissingen genomen die de komende 5 jaar een impact zullen hebben op de

verdere ontwikkeling van de sector.

IV.

Circuscentrum zelf heeft de afgelopen jaren op verschillende manieren mee het verschil gemaakt.

- Als kenniscentrum heeft het geïnvesteerd in het verzamelen, ordenen, systematiseren en ontsluiten van data. De Landschapstekening Circus kent navolging in veel landen en geldt als een good practice.
- Als promotor hebben we de Vlaamse circuscreaties op een unieke en in het oog springende manier uitgedragen tot ver over onze landsgrenzen. Op het internationale netwerk dat we hebben uitgebouwd, zullen we ons nog jaren verder kunnen beroepen.
- We hebben sterk ingezet op het samenbrengen van de sector en lanceerden dit najaar de eerste editie van de crash course voor nieuwkomers in de sector.
- We zijn blijven geloven dat het belangrijk is om bruggen te bouwen tussen traditie en vernieuwing. Circus heeft waarde als immaterieel erfgoed, maar ook als innovatieve kunstvorm.
- In partnerschap met de circusateliers hebben we gezorgd voor de verdere uitbouw van het vormingsaanbod voor professionals in de sector. Naast het aanscherpen van pedagogische en artistieke skills, was er ook bijzondere aandacht voor het werken aan een veilige en inclusieve context.
- We hebben mensen uitgenodigd om in de pen te kruipen en te schrijven over circus. De komende jaren zullen we nog verder inzetten op het stimuleren van reflectie en het vinden van de juiste woorden.

V.

Het is moeilijk voor mij om vandaag de juiste woorden te vinden. Dit is meer dan een aankondiging van de eerste Staat van het Circus. Ik kondig ook mijn afscheid aan van de circussector. Na 6,5 jaar timmeren aan de weg, geef ik met het volste vertrouwen het stokje door aan mijn collega's. Anne Ceulebrouck en Liv Laveyne nemen het coördinatorschap als duo van mij over.

Ondanks de besparingen, zal Circuscentrum zich de komende jaren blijven inzetten voor de circussector. Alleen zullen anderen vanaf maart de lijnen uitzetten en de koers bepalen. Ik wil oprecht het voltallige team en bestuur van Circuscentrum bedanken voor de jaren van samenwerking en voor het

vertrouwen. Dank ook aan de vele mensen uit de circussector die mijn pad kruisten en mij keer op keer inspireerden. Ik ga jullie missen.

Als afscheidnemend directeur, kijk ik terug op een periode waarin we – ondanks de moeilijke corona- en post corona jaren - vleugels kregen. Hopelijk worden deze nu niet gekortwiekt.

VI.

Ik sluit af met een antwoord op de vraag die ik bij het begin stelde. In vele opzichten is het niet enkel een passend moment om aan het begin van deze nieuwe beleidsperiode de 'Staat van het Circus' te lanceren, het is een noodzaak.

Kritische (zelf)reflectie is nodig om een sector te doen groeien. Maar ook om positie in te nemen, een stem op te nemen, om de kracht en uniciteit van de kunstvorm in de kijker te zetten, en de uitdagingen te duiden waar de sector voor staat.

We zijn dan ook erg blij dat de minister daarnet de tijd heeft genomen om met een delegatie vanuit de circussector in dialoog te gaan en nu met ons allen haar visie op de toekomst van de circussector en de circuskunsten wil delen.

Ik geef haar dan ook graag het woord.